

Barlay Ö. Szabolcs

A megbélyegzett Mécs László

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

VILÁGNÉZETI FIGYELŐ

2

Barlay Ö. Szabolcs

A
MEGBÉLYEGZETT
MÉCS LÁSZLÓ

A Prohászka Baráti Kör Kiadványa
Székesfehérvár
2011

Impresszum

Barlay Ö. Szabolcs
A megbélyegzett Mécs László

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció *A poézis teológiája* című kötet második kiadásának a Tájékoztató és a Mécs Lászlóval foglalkozó fejezete. A kötet a *Világnézeti Figyelő* című sorozat második köteteként jelent meg, mely az *Irodalmi Sarok* című irodalmi esték anyagát tartalmazza. A kötet 2007-ben jelent meg Székesfehérvárt, a Prohászka Baráti Kör kiadványa ként az ISBN 978-963-06-1989-9 azonosítóval.

Az elektronikus változat a szerző engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a szerzőé.

A versidézetek forrása:

Mécs László összes versei, negyedik kiadás, Athenaeum, Budapest, 1944

Mécs László: Üzenet. Válogatott versek, Szent István Társulat, Budapest, 1982

Mécs László verseit meg lehet találni a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtárban a <http://www.ppek.hu/k76.htm> (Üveglegenda) és a <http://www.ppek.hu/k247.htm> (Üzenet. Válogatott versek) címen.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
Tájékoztató.....	4
Bevezetés.....	6
A papköltők sorsa a magyar irodalomban.....	6
Mécs László küldetése.....	12
Függelék.....	17
Vaskó János és kedves családja.....	17
Vád- és védőbeszéd.....	19
Imádság a nagy Lunatikusért.....	20
Bakonyi látomás.....	21
Minden magyar vadásszon!.....	22
Riport egy ingyentemetésről.....	23
Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld.....	24
Kóborló elődöm.....	25
Pató Pál: A madár, fiaihoz.....	27
A róka csak játszott.....	28
A királyfi három bánata.....	29
A gyermek játszani akart.....	30
A Mindenség balladája.....	31
Meteor.....	32
Rohanás a tavaszban.....	32
A versek betűrendben	
A gyermek játszani akart.....	30
A királyfi három bánata.....	29
A Mindenség balladája.....	31
A róka csak játszott.....	28
Bakonyi látomás.....	21
Imádság a nagy Lunatikusért.....	20
Kóborló elődöm.....	25
Meteor.....	32
Minden magyar vadásszon!.....	22
Pató Pál: A madár, fiaihoz.....	27
Riport egy ingyentemetésről.....	23
Rohanás a tavaszban.....	32
Vád- és védőbeszéd.....	19
Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld.....	24
Vaskó János és kedves családja.....	17

Tájékoztató

A Világnézeti Figyelő második számát veszi kézbe az olvasó. Az első számban arra kerestem választ, hogy mi volt a nyugati társadalom ily nagymérvű elvilágiasodásának, a közönynek, sőt az ateizmus térhódításának kórokozója. Hogy történhetett meg, hogy az Európai Unió alkotmányából ki akarják hagyni a kereszténységnek még a nevét is, jöllehet a kereszténység nélkül meg sem születhetett volna a nyugati kultúra.

A választ az írástudók árulásában véltem felfedezni, Julien Benda és Paul Johnson tényfeltáró írásainak megdöbbentő adatai alapján. Mert ha az írástudók (francia kifejezéssel: a klerikusok) megtagadják, sőt elárulják eredeti hivatásukat az Igazságra, a Jóságra, a Szépségre, a Szentségre, vagyis az Abszolút Létre való ráirányultságukat, akkor ezzel fokozatosan elszakítják a világot és benne az embert a Teremtő Istentől, fizikai, erkölcsi, kegyelmi életének céljától és ontológiai gyökereitől. Ezért joggal neveztem őket álprófétáknak, akik legtöbbször álmessiasok is.

Nem várt érdeklődéssel fordultak olvasóink Rousseau, Tolsztoj, Hamingway, Brecht veszélyes „lopakodó aknáinak” bemutatása és elemzése iránt. A könyvben is megjelent „Álarc nélkül” című rövid tanulmányok szükségképpen felvetették azt a jogos igényt, hogy meg kellene mutatni azokat is, akik a „lövészárok” másik oldalán állnak, és ha nem is bibliai értelemben vett prófétákként, de őszintén vállalják az írástudók hivatásának eredeti célkitűzését: segíteni felszínre hozni a bennünk rejtőzködő istenarcot.

Így született meg az *Irodalmi Sarok*nak nevezett előadás sorozatom, melyet havonta rendezek a székesfehérvári Szent István Művelődési Házban. Ezeknek az előadásoknak írott változatát tartalmazza a *Világnézeti Figyelő* új kötete.

Az írott szó sohasem lehet azonos az élő szóval. Ezért az itt olvasható elemzések, versek, különösen az előadásokon elhangzott bevezető muzsika nélkül, nem adhatják vissza tökéletesen irodalmi estéink meghitt hangulatát. Mégis hézagpótlónak minősítem kiadványunkat, hiszen ilyen irodalom- és művelődéstörténeti szintézist, szakmabeli, ugyanakkor élményt nyújtó elemzést íróink, költőink életéről, világnézeti beállítottságukról, istenkereső szándékukról, Istenért-emberért vívott harcaikról ritkán hallhatunk.

Érdemes pár szót szólnom új könyvünk címeről: *A poézis teológiája*. Mindkét fogalmat tágabb értelemben használom. Mindegyikbe beletartozik egyrészt az irodalom, másrészt a teológia széles palettája. Érthető, hogy nem ritmus-elméletről, nem stilisztikáról és nem dogmatikáról vagy morálisról kívánok előadásokat tartani, vagy könyvet írni. Mégis e két kategória keretei között mozog minden fejezet. Olyan értékek mentén haladunk, melyek nélkül sem egyéni, sem közösségi személyiségünk kibontakozni nem képes. Utalva előző kiadványunkra: épp azokról az értékekről vallanak íróink, melyeket az álpróféták vagy kétségbevonatok, vagy nyíltan tagadtak.

És vajon volt-e előre meghatározott szempont arra vonatkozóan, hogy kiket emeljek ki az írók seregéből? Elvégre egy paptanárnak nem nagyon lehetne szemére hányni, ha saját világnézetét vallókat faggatna a földi lét egekig ívelő perspektívájáról, a túlvilági dimenziókról.

Ha valami szempont mégis létezett, az nagyon szubjektívnek minősül. Tudniillik azokat szólítottam meg, akik legközelebb állnak hozzám. Természetesen a sort még oldalakon keresztül bővíteni tudnám, kellene és lehetne is, – de e sorok írójának, a 88 éves irodalomtörténésznek eleve szűkre szabottak a lehetőségei. Versenyt kell futnia az Idővel, a legnagyobb zsarnokkal...

Végtelen hálás vagyok az Istennek, az ihlető Szentléleknek, hogy valamilyen formában újra katedrán érezhetem magam, és beszélhetek a magyar nyelvnek és szellemnek

legragyogóbb gyöngyszemeiről. Olyan értékek ezek, melyeknek világirodalmi szinten is csodálói vannak. Nem véletlen az, hogy Bernard Shaw szeretett volna megtanulni magyarul, mert úgy árnyaltabban tudta volna gondolatait szavakba önteni, mint angolul.

Végül választ kell adnom arra a kérdésre, hogyan kerül a költészet a *Világnézeti Figyelő* látószögébe. Költészet és világnézet? A választ maguk az írók ars poeticája adja, amely mögött vagy észrevétlenül, vagy nyíltan – álarc nélkül – életszemlélet tapintható ki. Ha nagyon odafigyelünk egy-egy vers legmélyebb gondolatára és arra a szituációra, amelyben a költő épp akkor így fogalmazta meg élményét, legtöbbször pontos ujjlenyomatát láthatjuk annak, amit ő maga is saját világnézetének vall. Ezért nevetséges erőlködés például Váci Mihályt, vagy József Attilát az ateista kommunizmus eszmerendszerének táborába sorolni. A költők szuverén személyiségek. Az ihlető génusz pedig izmusok feletti szellemi energia.

Székesfehérvár, 2007. január 30.

Barlay Ö. Szabolcs

Bevezetés

Karácsony közeledik, és szándékosan Adventre időzítettem a fényt adó Mécs mécsesét, poézisének teológiáját. Ismertem, hallgattam, verseit szavaltam. A *Királyfi három bánatával*¹ még Rómában is sok ezer magyar emigráns sebét gyógyítottam...

Előbb azonban, mint eddig is tettem, szólaljon meg az irodalomtörténész. Mert nem lennénk magyarok, ha vele kapcsolatban is nem lenne sárdobálás, csúsztatás, álhírek terjesztése. Márpedig hivatásomnak tartom, hogy felvegyem a harcot ezek ellen, és igyekezzem helyére tenni a dolgokat.

A papköltők sorsa a magyar irodalomban

Ez igazságtalan és nehéz sors. Mivel az utolsó két évszázad egyre erősebben szekularizálódott, nagyot fordult a világ az irodalom terén is. A Pázmányok és Virág Benedek korában elképzelhetetlen volt magyar irodalom papok nélkül. Pázmány nyelvének, stílusának korszakot alkotó erejéről még Kosztolányiék is úgy beszéltek, hogy magyar íróvá csak az válhat, aki Pázmányt naponta olvassa. Régen nem jelentett problémát, ha valaki témáit a vallásból, teológiából merítette. Nem tekintették sem prózáját, sem istenes, máriás verseit másodrangú irodalomnak, és nem intézték el egy kézlegyintéssel: „ez nem igazi irodalom, ez csak prédikáció, szöszékre való intellem.”

A századfordulón megváltozott minden! A liberális gondolkodású írók, költők, önkényesen meghúzták a vonalat: mi sorolható az irodalom kategóriájába, és mi nem. Csakhogy közben elfelejtkeztek arról, hogy kezdetben nem is volt más, csak papok költészete, és csak istenes versek jelentették „AZ” irodalmat. A Mária siralom „*Valék siralm tudatlan, siralmmal sepedek, búval aszok, epedek*”, és Balassi Bálint „*Bocsáss meg Úristen, ifjúságomnak vétkét*” megrendítő sorai és zsoltárparafrázisai alkották magát az irodalom gerincét. A nép ajkán élő virágénekeket és Balassi leplezett erotikával írt és énekelt szerelmes verseit ki sem nyomtatták a múlt századig.

Most meg épp a fordítottjával találjuk szembe magunkat. Az Isten-élményben megfogant versek nem szalonképesek az irodalmi berkekben. Legfeljebb az Istennel perben álló, vele hadakozó, Ady stílusában írt versek jöhetnek számításba.

Ez a kirekesztő és önmagában is elfogadhatatlan szemlélet az oka annak, hogy nálunk a század eleji papköltők nevét sohasem találjuk meg az irodalmi lexikonokban. Még akkor sem, ha verseik különben megütötték, sőt messze meg is haladták a költészet szigorú mércéjét. Ha egy papköltő verseiben nem találtak erotikát, vagy a sorok mögé bújtatott szerelmet, a margó szélére kerültek. Újabban módosulni látszik a mérce. Ti. néhány pap vagy szerzetes úgy teszi magát szalonképesé az irodalomban, hogy zavartalanul megjelenteti szerelmi verseit is. Ágoston Juliántól kezdve Szabó Ferenc jezsuitáig tart az ívelés.

És amikor a Magyar Nemzet újságírónöje szóba hozta, hogy beszéljen ezekről a versekről és a mögöttük kiérezhető élményről, Szabó Ferenc ezt válaszolta: „*Miért? Egy jezsuita nem lehet szerelmes?*”... És közben vártuk, hogy a bulvárlapok vagy a Népszabadság mikor teregetik ki ország-világ elé a „szerelmes papokról” készített kedvenc „reklámcikkeiket”.

Véleményem szerint egyetlen szerzetestől, paptól sem azt várja el az egyházi és világi közvélemény, hogy szerelmes legyen, s pláne nem azt, hogy szerelmi élményét a nagy nyilvánosság elé tárja, még akkor sem, ha írónak is vallja magát. Szereptévesztés lenne mást várni tőle, mint amire Isten és egyháza előtt fogadalmat tett egy életre.

¹ *A királyfi három bánata* (Függelék, 29. o.)

Nos, nem akarok mélyebben belemerülni ebbe a kérdésbe, de épp Mécs László költészete miatt kellett erről a problémáról legalább futólagosan szólnom. Kiderül ugyanis, hogy a papköltők „rangsorolása”, irodalmi értékelése körül egyéb problémák is vannak. Mécs László ugyanis papköltő létére az Üveglegendában és több versciklusában is finom érzékkel kezeli a szerelmet, mégis a Nyugat írói, Illyés és Babits őt támadták a leghevesebben. Néhány szót szeretnék mondani erről az igazságtalanságoktól hemzsegő vádiratról.

Illyés Gyula a Nyugat 1933. áprilisi számában tette közzé *Katolikus költészet* című tanulmányát. Ezt – sajnos – még 30 év múlva is közlendőnek vélte – pedig akkor Mécs László már megjárta a börtönt –, Illyés ugyanis 1964-ben az *Ingyen lakoma* I. kötetében újra megjelentette (174–193). Ebben összehasonlítja a szegényesnek mondott magyar katolikus lírát a Claudel nevével fémjelzett franciával. Sorra veszi a papköltőket: Sík Sándor, Harsányi Lajos, Mécs László, Kocsis László. Mindegyikről hosszan és igen elmarasztalóan ír. Sík Sándor – szerinte – „inkább hazafi, mint katolikus”, – Prohászka „középszerű”, aki bár szeretne, de nem tud vizet fakasztani a sziklából, mint Mózes.

És mit mond Mécs Lászlóról? Versei gáttalanul ömlenek belőle. Hódít, de hírnevet épp bőbeszédűségével szerez. Költeményeiben rengeteg a modorosság, cifraság, olcsó fajtájú szimbólum, tetszelgő vezérkedés, prófécia. A legigazságtalanabb vád épp annak a Mécs Lászlónak szociális beállítottságával kapcsolatban hangzott el, akit pedig a nagybirtokos egyházi és világi felső körök forradalmárnak tituláltak. Illyés ugyanis Mécs Lászlónak *Legyen világosság* című versét tudatosan félremagyarázta. A költő felszáll a vonatra. A harmadosztály fapadján alszik egy munkás... A versből egyértelmű, hogy azért ébreszti fel, hogy sem ő, sem osztálya, a munkások milliói, ne aludjanak tovább: „*ébredj! tudj! szenvedj! Legyen világosság!*” Illyés, az akkor még baloldalinak ismert író, cinikusan kétségbe vonja a papköltő igazi szándékát, és ezeket írja: „*Bocsásson meg Mécs László, jó memóriám van; nekem nem azért keltette fel azt a munkást, hogy világosság legyen, hanem, hogy a helyét átengedje.*”

Hogy mennyire igaztalannak érezte a költő ezt a feltételezést, mutatja, hogy még idős korában is nehezményezte. Pannonhalmán, élete alkonyán, Könnyű Lászlónak, egy Amerikában élő barátjának ezeket írja: „*Illyés Gyula nem lett nagyobb költő azáltal, hogy Legyen világosság c. hatodik kötetemet lepocskondiázta, s főképp kifigurázta szociális érzésemet, jelezve, hogy a III. osztályú vasúti kocsiiban nem azért költöttem fel a padon elnyúló munkást, hogy éljen, – de azért, hogy helyet csináljak magamnak. – Hát így van ez Laci! Lehet írni így is, úgy is, – de minden gonosz indulat visszafizetődik egyszer.*”

Mindezzel azt kívántam illusztrálni, hogy a Nyugatosok, és általában a liberális, szekularizált világszemléletű írók eleve ferde szemmel néztek a papköltőkre, még akkor is, ha azok olyan nép felé fordulók voltak, mint Mécs László. Ő a szegények, a zsellérek, a munkások sorsára hívta fel a figyelmet, ami a harmincas években ritka volt egyházi körökben is. Legjobb, ha magát a költőt engedem szóhoz jutni a *Vaskó János és kedves családja*² című versén keresztül.

Ha ezt a verset egy baloldali, „világi” költő írta volna, alighanem kötelező olvasmány lett volna az iskolákban, – de mivel pap írta, ezért még a nevét sem említették meg. Mécs László együtt érzett a társadalom legszegényebbjeivel, a munkanélküli, sok gyermekes családokkal, a Vaskó Jánosokkal, mert ő maga is ismerte a nélkülözést. Édesapját, a kántortanítót, egyik versében „hordárnak” nevezte. *A nyomor balladája* című versében kendőzetlenül, nyersen leleplezi az urak cinizmusát, az egykori grófi cseléd éhező nyomorát. A megöregedett házaspár minden nap kimegy a mocsárba, a vak feleség beáll a vízbe, és ahány pióca tapad meztelen lábára, annyiszor hajol le, és gyűjti a kosárba. A piócák árából szereztek be mindennapi megélhetésüket. Ezekben a versekben olyan kemény kritikával illeti az

² *Vaskó János és kedves családja* (Függelék, 17. o.)

érzéketlen, cinikus gazdagokat, hogy olvasóit, hallgatóit megdöbbenetette. És ezek között főpapok is voltak.

A Vaskóékról szóló vers befejezése is elgondolkoztatta őket, hiszen mi lenne más az a Jézustól megígért nagy Nyár – „*midőn Isten jóságából arat / mindenki, mint a madarak*” –, mint a várva várt szociális fordulat, nevezzék azt akár földreformnak, vagy forradalomnak. Tény az, hogy amit Prohászka szószerűen, konferenciákon, könyvekben mondott prózában, azt Mécs László versben írta le, és sok ezer hallgató előtt mondta el.

Még ha csak mondta volna! Volt, amikor a felelősségre vonás is szóba került, – vádolt! Ezzel még jobban magára vonta a gazdagok haragját, és szerették volna perbe fogni izgatás vádjával az 1933-ban megjelent *Vád- és védőbeszéd*³ című verse miatt, ami szintén a Legyen világosság kötetben jelent meg. Ebben *Isten szavának trombitájaként* oly hangerővel fúj bele kürtjébe, hogy beleremeg a világ. Különösen, amikor mély, bariton hangján a pódiumon el is mondta, hogy „*E fiúkért valaki felelős!*” Fehér reverendája olyan volt, mint a bírói palást!

Már a vers címe is perzsel. Vádolni akar valakit, sőt egy egész társadalmi réteget. Ugyanakkor védeni akarja azokat, akiket a gazdagok proletárnak és csöcseléknek neveznek: a munkások fiait. Jeremiás jut eszembe, akinek a Seregek Ura Istene azt mondta, hogy menjen a nép vezéreire, legyen a kürtje, melyet majd ő, Jahve fog kezébe venni, és jaj azoknak, akiknek bűneit szétkürtöli minden égi tájra.

Ezekre a fiúkra nem vigyázott senki, – még emberhez méltó otthonuk sem volt, ólban nőttek fel, pofozta őket mester, segéd. A hang egyre erősebb, merészebb. A crescendóból fortissimo lesz: „*Üvölni kell!*”: itt valaki felelős! Aztán következik a biblia, melyből „*csak annyit tudnak az Isten fiáról, / hogy elítélt minden gaz gazdagot!*”

Vajon mi jön még ezután? Utalás valami olyasmire, amit Prohászka már húsz éve megjósolt. „*Ha nem lesz reform, jön a revolúció, a forradalom, de az véres lesz.*”

Ezt Mécs László így fejezi ki: „*Ezeknek az lesz majd a messiásuk, / ki forradalmat, pénzt és nőt ígér / ... Jön a Halál, a mindent elnyelős: / ítélet lesz s valaki felelős!*”

Ez valóban riadó! És bizonyára azért nem emeltek vádat ellene, mert az elcsatolt Felvidéken élt, és bár magyarul írt, de nem volt magyar állampolgár.

Vajon a baloldali Illyés Gyula és a Nyugat vezéralakja, Babits Mihály, annyira nem voltak tájékozódva, hogy fülükhez sem jutottak el ezek az Adyra emlékeztető szavak?

Illyés az említett hat oldalnyi kritikájának végén azt írja, hogy ha majd a külsőségek helyett elmélyedésre fog törekedni, akkor valóban katolikus költővé válhat. Egyelőre azonban a katolicizmus „*irányelveiből keveset fedeztünk fel*”.

Babits a Nyugat 1933 májusi számában, bár nem külön Mécsről, de általában szól és elmarasztalja a magyar papköltők irodalmi tevékenységét. Bántó mondata így hangzik: az a papköltők nehézsége, hogy „*ha az a katolikus költő, akit egyházához érdekek és viszonyok láncolata fűz, könnyen tekintheti az egyházat maga is felekezettnek, sőt politikai pártnak.*”

*

Ma este egy Hitlerre vonatkozó verséről is szó lesz: *Imádság a nagy Lunatikusért*⁴ címűről. (1942) Mécs László körül mindig égtek a problémák. Pro és kontra. Minden vonatkozásban. Politikai síkon is. Ennek legtöbbször nem ő volt az oka. Nevével, verseivel visszaéltek. Sokszor ezeknek lett áldozata.

A faszizmus kellős közepén vagyunk. Hitler világsztár lett. Blitzkriegjei bekebelezték egész Európát. De a moszkvai vereség után nem volt kétséges, hogy ennek a megszállott örültnek előbb-utóbb rettenetes vége lesz, és magával rántja az érte rajongókat, és az általa

³ *Vád- és védőbeszéd* (Függelék, 19. o.)

⁴ *Imádság a nagy Lunatikusért* (Függelék, 20. o.)

lerohant országok megtévesztett, szerencsétlen társadalmait... (Írt ő már erről az örültről máskor is: *Vörösbegy*: „...kiköltötték a Kígyót, az ősit, óriásit / a nagy sárkánytojásból...” – (1940); *Tücsök a gyárban*: „...Európa-bábel / tornyán egy Démon ordít, vért ont millió Ábel...” – (1940)). Ezek valahogy nem jutottak el a Gestapo „füléig”. De a most sorra kerülő verssel nagyon meggyűlt a baja, kis híja, hogy nem kellett érte életével fizetnie.

A verssel kapcsolatban Hetényi Varga Károly kutatásai megdöbbentő dolgokat tártak fel (*Vigilia*, 1945. február). A neves kutató megtalálta a berlini külügyminisztérium levéltárában a vers fotókópiáját: „*Pamphlet gegen den Führer*”. Ez olvasható azon a feljelentésen – 1942. március 31-i keltezéssel –, melyet magához Ribbentrophoz, a Német Birodalom külügyminiszteréhez terjesztettek fel. Ezen kívül még 10 diplomáciai jelentés foglalkozik a verssel és szerzőjével, sőt a Vigiliával is. A német kormány kérte Mécs kiadatását. Ez a dachau haláltáborral volt egyenlő. Az akkor még lojális magyar igazságszolgáltatás mentette meg. Gerinczy premontrei nagyrépost kérésére „ad acta” tették az ügyet.

Előállították ugyan, és volt látszatra egy kihallgatás is, melyen az ügyész rákérdezett a lényegre: kiről is szól ez a vers? Mire Mécs László szellemesen csak ennyit mondott: „*Se a hősök, se a szentek nem normális emberek*”. És ezzel levették a napirendről ezt az életveszélyes feljelentést, a költőt pedig bizonyára figyelmeztették, hogy mihamarabb tűnjék el a nagy nyilvánosság elől.

Érdeemes elolvasni, hogy mit ír erről élete alkonyán, Pannonhalmán, 1972-ben. A botrány abból adódott, hogy Hitlerről, a „holdkőrosról” szóló versét tudta nélkül megjelentették a *Vigilia* című katolikus folyóiratban.

Mivel az összefüggések ismerete nélkül nehezen tudna eligazodni az olvasó, ezért néhány mondatban összefoglalom a legfontosabb tudnivalókat a Vigiliáról. 1935 Gyertyaszentelő Boldogasszonyának napján indult el az ún. reformkatolikusok folyóirata. Ismert írók/költők tartóztak e körhöz: Possonyi László, Aradi Zsolt, Balla Borisz, Horváth Béla, Just Béla. Felkérték Mécs Lászlót is, aki ekkor már országos híru költő és előadóművész volt. De nem vett részt a folyóirat szerkesztésében, és *nem is járt be a szerkesztőségbe*. Utólag már mérlegre lehet tenni a felsoroltaknak nemcsak a tehetségét, de jellemét is. Az összkép lesújtó. Mécs alighanem ismerte is őket, és csak a jó ügy érdekében támogatta a folyóiratot azzal, hogy verseinek, prózájának kéziratát időközönként elküldte a szerkesztőségbe.

Mécs említett pannonhalmi leveléből kiérződik, hogy tudta, kik a hangadók, – ellenszenvvel ír is róluk: „*Amikor még a Vigiliára ezt írta Just (Rabstern) Béla boszorkamester, hogy Szerkesztőbizottság: Aradi Zsolt, Balla Borisz, Possonyi László stb., – Balla Borisz ki akarta magát küldetni Portugáliába sajtóattaséjának Gömböséssel... A nyilas időkben Balla Borisz tényleg attasé lett – Just – Rabstern nem hordta a sárga csillagot, de bevonult a Borisz lakásába, és onnan dirigálta az ún. katolikus irodalmat. Lesodorta Vigiliáról a „szerkesztőbizottságot”, – Odaírta: Szerkesztő: Mécs László (minden megkérdezés nélkül) – leköszölt Horváth Bélától egy ilyen piszkos cikket: „Ki a zsidó írókkal”. Ezt én máig sem olvastam, de mindenki a túloldalon a „szerkesztőre” köpött, vagyis rám. Horváth Béla beépített ember volt a Szabad Európa Rádiónál, – mikor forró lett alatta a talaj, hazajött, – az állomáson, a határon autóval várták... Akkoriban adták le a Vigiliában Hitler ellenes versemet, engedélyem nélkül, és hajszálon múlt, hogy nem kerültem Auschwitzbe.” (Pannonhalma, 1972. augusztus 3.)*

Ennyit el kellett mondanom, hogy megvédjem Mécs Lászlót mindattól a rágalomtól, ami őt ebben a korszakban érte. Tudta nélkül, de nevét szerkesztőként felhasználva jelent meg a Hitler ellen írt verse, és a *Ki a zsidó írókkal* cikk is. A hátsó szándék világos: a *Vigilia* szerkesztőségébe beépített áruló akarta lehetetlenné tenni az egyre nagyobb hírnévnek örvendő papköltőt. Horváth Bélának nem volt semmi kétsége a felől, hogy ha Mécs a Gestapo kezére kerül, többé nem látja a világ. Bár ez nem történt meg, azt minden esetre

elérte, hogy Mécs személye és közéleti szereplése körül egyre zavarosabb kép alakult ki sokak lelkében.

Ami magát a verset illeti, a kezdő sorok már előkészítik a hangulatot: éjszaka van, az égen a Hold, mint valami sátáni fantom, haláltáncot játszik, méghozzá lanton. Jó alkalom ez a holdkórosoknak, de a költőnek is, hogy beszéljen róluk. Ő most egy rendkívüli módon megszállottat figyel, aki elindul a Hold felé. Olyan, mint egy hős. Hajszálbiztos, mint a Sátán. Nyomában a megszállottak milliói. Ha nagyon odafigyelünk a vers ritmusára, hallani fogjuk az SS katonák pattogó lépteit... De jaj a nyárspolgári józanoknak, akiket nem lehet hipnotizálni. Félelmetes, ahogy imádságra szólít fel mindenkit. Ez az egyetlen orvosság. És kér mindenkit, még Istent is, hogy meg ne szólítsák, mert ha fel talál ébredni, jön a világhalál.

Aki olvasta ezt a verset, azonnal rádöbrent, hogy Adolf Hitlerről szól, a Führerről. Ha nem az amúgy is üldözött egyház folyóiratában jelenik meg, hanem egy vidéki lap hasábjain, talán nem lett volna belőle akkora botrány, – de ezt 1942-ben, a Vigiliában közreadni, Budapesten? Ne csodálkozzunk, hogy azonnal megszólaltak – jelképeknél maradván – a légiriadó szirénái.

Én most csak csendben annyit kérdeznék: még ez az egész országot felrázó hang sem jutott el Babits Mihály és Illyés Gyula Nyugatába? Vagy megint „a papköltő” szindróma lépett működésbe, akit csak elmarasztalni lehet? Pedig én Mécs Lászlóban a legbátrabb magyar költőt látom, aki nyíltan, és élete kockáztatásával ki mert állni a világ elé, és holdkórosnak, a Sátán megszállottjának merete nevezni Hitlert.

*

Befejezésként a Mécs-repertoárom egyik legkedvesebb versével búcsúzom, amit nem elmondani, hanem énekelni szeretnék. Igen, ilyen is van Mécs verseskötetében. És ezt én, a Mohács utáni magyar kultúra kutatója, azért is emelem ki a többi érték közül, mert köztudott, hogy Balassi Bálinték korában a versek mindig dallamhoz voltak kötve: Ad notam. A költők lelkében egyszerre született meg a vers egy ismert népdal melódiájára, követve annak ritmusát, szerkezetét. Így verselt Tinódi Sebestyén lanttal a kezében, járván az országot várról-várra. És így használta fel az olasz-német-horvát-román dallamokat Balassi is, irodalmunk első nagy mestere.

Nos, Mécs László *Bakonyi látomása*⁵ ezt az ősi hagyományt kívánja a mi korunkba átmenteni. És miért épp „bakonyi” ez a vízió? Mécs élete is belekerült a háború, a politika, a diktatúrák viharzónájába. Volt idősza, amikor a magunk fajta ember, lett légyen az világi vagy szerzetes, az elrejtőzést, a bujkálást választotta. Legtöbbször nem gyávaságból, hanem a rájuk bízottak érdeke miatt. Ez a sors jutott osztályrészül Mécs Lászlónak is. A bencések bakonybéli apátságában rejtőzött, és közben a hatalmas bükk- és tölgyerdőket járta, kezében vasalt végű botjával: „*kövön csörren jó botom, / vasalt végű hű botom.*”

Ezt a verset egy népdal „nótájára” – ad notam – írta. Én még hallottam öregedő hangján énekelni ezt a remek kis alkotást:

A vers háttér magyarázatoként jó tudni, hogy Szent Gellért itt remetéskedett, és a betyároknak is biztos menedéket nyújtottak a „százéves vén fák”. Ebben, a 17 négyesoros versszakból álló költeményben megint tetten érhető Mécs képalkotó művésze. Aki olvassa, pláne, ha hallja is a verset, néhány perc alatt oda képzeletileg magát is az őszbefordult őserdőbe, ahol minden olyan sejtelmes... az erdőn opálos köd gomolyog... hullanak a levelek, és megrohanják az embert az emlékek, ezeréves legendák, több száz éves népdalokba öltözött alakok. Ezt a légkört különösen azok érzik hitelesnek, akik a bujdosó/bujkáló üldözöttek sorsával maguk is azonosultak. Mi, bujkálók, átértük a sorsüldözöttek állandó

⁵ *Bakonyi látomás* (Függelék, 21. o.)

idegfeszültségét: minden bokor mögött titkos ügynököt, megbízott figyelőt, vagy ávóst képzeltünk el: „*Jobb kézről halk lomb zörög / ... Bal kézről halk lomb zörög*”. Mindenünnét leselkednek a szerencsétlen üldözöttre.

A vers üzenete megint abban a kérdőre vonásban kulminál, mely szembe állítja a szentet és a betyárt, és közben kemény hangon belekiált az ezeréves múltat jelképező őserdőbe: „*Ki a betyár? Ki a szent? / Magyarhonban ki a szent?*” Különösen az utolsó húsz évben reinkarnálódott a Bakonyi látomásnak az a híressé vált mondata, mely mostani morális válságunknak, egyre gyorsabb tempóban ránk törő közéleti anarchiánknak próféciája: „*Ha a Mérték tönkrement, / senki, semmi meg nem ment*”.

A vers elevenünkbe vág: kérdez és vádol! Morális válaszra kényszerít. Útkeresztződéshez értünk: „*Hárman megyünk. Három út. / Három élet. Három út*”! Nem kétséges, hogy ebből kettő már kitaposott ösvény: a szentté és a betyáré, – de a harmadik: az én utam hova jut? Ez a nagy Shakespeare-i kérdés! Válaszolj, és kimondtad, eldöntötted sorsodat, de nemzeted sorsát is.

Mécs László küldetése

Azt már láttuk, hogy papköltőnek lenni önmagában is problémák özönét jelenti. Céltáblájává válik mindazoknak, akiket akár világnézet, akár vallási, erkölcsi nézőpont szempontjából irritál mindaz, amit a költő pap létére versben kíván kivetíteni lelkéből. Egy vallástalan, vagy egy vallás iránt közömbös világban eleve leértékelődik mindaz, ami a vallás felől érkezik, és mindenki, aki istenélményének akár közvetlen, akár jelképekbe burkolva hangot ad. A bírálók a papköltőtől még azt is elvárnák, hogy saját irodalmi ízlésüket is tegyék magukévá. Láttuk, hogy a fiatal Mécs László hiába indult Vörösmarty és Ady Endre nyomdokain, a Babits ars poeticáját követő Nyugat írógárdája eleve megbélyegezte.

A mi irodalmi estjeinknek, az Irodalmi Saroknak többek között az is a feladata, hogy ezeket a vélt és eleve összekuszált véleményeket szemügyre vegyük, és segítsük elő a tisztánlátást. Azt már is eldöntötte az idő, hogy a Nyugat bírálata nemcsak egyoldalú, de sok szempontból téves is volt. Pusztán azért alulértékelné egy költőt, mert nem üti meg egy írói társaságnak, például a Nyugatnak esztétikai mércéjét, eleve elfogadhatatlan. Ma este megszólaltatunk olyan irodalmi tekintélyeket, akik Mécs Lászlót, mint költőt is a magyar irodalom elismert alakjaként méltatják.

Érdemes megjegyezni, hogy rehabilitációja a pozsonyi *Irodalmi Szemlében* kezdődött. 1966-ban Szalatnai Rezső azt javasolta, hogy Mécs Lászlót újra kézbe kell vennünk, mert „*akit egykor túlbecsültünk, ma megbecsülhetik*”. Ezekben az években ugyanis Amerikában angol-magyar nyelven megjelent egy Mécs-kötet. Ez jel volt, hogy nem lehet agyonhallgatni valakit, aki ennyire él a magyarok tudatában és szívében. És ekkor lépett a színre sztórszi remeteségéből Fábry Zoltán, hogy ebben az „irodalmi perben” tanúvallomást tegyen. Igazságtalannak és méltatlannak nevezte, hogy Mécs Lászlót a feledés homályába taszítsák. Ráirányította a figyelmet első kötetére, a *Hajnali harangszóra*, épp arra, melyről Babitsék annyi rosszat mondtak. A felvidéki irodalmárok és kritikusok szerint az elnémult kisebbségi magyarság első eszmélődése az ő nevéhez fűződik. „*Egész életünk körképe ez a vers... Leverve álltunk, gondolat nélkül, biztos érzelem nélkül az első világháború utáni hónapokban... – és akkor megszólalt a Hajnali harangszó, az első Mécs-kötet zenéje*”.

És ha meghallgatjuk e harangszó üzenetét, megdöbbenünk, mert épp azt kongatja, amit a mi nemzedékünk már ismer és próbál megérteni: *hirdette a békét, megértést, testvériséget, főként magyaroknak és szlovákoknak*. Vagyis azt az egyetlen járható utat, melyen Szent István óta járt az ország: „*Tánc feszüljön a harangban: / ... mely magyar lányt, tót fiúcskát testvér-táncra pöndörít / ... Gyűlöltünk már Kain óta vérivásig, csömörig! / Átkozott, ki most sem áll a testvér-csókos hajnal-táncba! / Átkozott, ki székelyt gyilkol Szent Istvánkor, zsidót gúnyol szombaton.*” Ezt egyetlen más költő nem mondta, nem hirdette.

Ez a hang akkor prófétai küldetésnek számított... És a próféták mindig gyanúsak. Mindig az ellenvélemények pergőtüzébe kerülnek. Ez történt Mécs Lászlóval is.

Számomra sokat jelent, hogy ugyanebben a „perben” itthon megszólalt Vas István is, és a *Kortárs* 1969. júliusi számában közzétette *Mogorva jegyzetei* című írását. Ő is azt mondja, hogy végre eljött az idő, és megvan a mód: tárgyilagosan felülvizsgálni ezt a költészetet. Újra kézbe kell vennünk, hogy az emlékek és hallomások után szembenézzünk a szövegekkel, és vegyük elő a „súlyokat”.

De közben jó lenne már magát Mécs Lászlót, életét, a költőt és az embert meghallgatni: mit akart mondani, mi volt a célja, és milyen talentumot kapott?

Röviden, „dióhéjban” néhány szót elindulásáról, fiatal éveiről, sikereiről.

1895. január 17-én született. Édesapját, a szegény falusi kántort Mártoncsiknak hívták. Ötödik gyermekként a kereszteléskor az Endre nevet kapta. A kassai premontrei

gimnáziumban érettségizett. Már ezekben az években írt verseket a *Zászlónk* ifjúsági lapba Mécs írói néven. 1914-től a jászóvári premontrei rend tagja. Rendi neve László. 1918-ban szentelték pappá. Magyar-latin szakos tanárként – Trianon miatt – nem a kassai gimnáziumban, hanem az Ung megyei Nagykaposon kapott beosztást, mint plébános.

Első versei 1921–1923 között a bécsi emigránsok *Tűz* című folyóiratában jelentek meg. Neve akkor vált közismertté, amikor Ungváron 1923. január elsején a Petőfi centenáriumi ünnepségen felkérték, hogy szavalja el *Szellemidézés* című versét. Idős korában Pannonhalmán írt egyik leveléből tudjuk, hogy ettől kezdve hívták városról városra. „*Engem a Kisebbségi Sors a Pódiumra helyezett... ebből jött ki történelmileg, hogy a szétszórt magyarság Család-összehozó karácsonyfás újtásaira engem hívtak meg 20 éven keresztül, hogy megkiáltssam titkos és nem titkos emberi és magyar vágyaikat – és nem mást. Ezt először sugdolózza tették röhögés tárgyává, később írásban az Illyés félek...*” (1969. március 26.). – Ez a dokumentum értékű levél legyen számunkra fogódzó pont, mert alighanem ez az egyre növekvő népszerűség is belejátszott abba a sok igazságtalan kritikába, amelyet azoktól a nagy íróktól kapott, akiket viszont nem hívtak városról városra.

Ha odafigyelünk az ekkor még 30 éves Mécs László felfelé ívelő pályájának állomásaira és dátumaira, valóságos diadalútnak nevezhetjük. Következzenek hát a száraz adatok, melyek maguktól beszélnek:

Ungvár, 1923: Rácz Pál újságíró és Földesi Gyula nyomdász saját költségükön kiadják az első Mécs-kötetet, *Hajnali harangszó* címmel.

1924 júliustól – Erdélyi körút. Zilahon – Ady-ünnepség. 1925 – első fellépés Budapesten, 1927 – Arad, 1929 – Nagyvárad.

Két új kötet: *Rabszolgák énekelnek* (1925) és a *Vigasztaló* (1927). Berlinben jelennek meg a Voggenreiter kiadónál, Farkas Gyulának, a berlini Magyar Intézet igazgatójának anyagi támogatásával. Ugyanő írja meg Mécs László első életrajzát a Studium kiadó Kortársaink sorozatában.

Újabb körutak, újabb meghívások: 1933 – Temesváron bánáti magyarokkal találkozik, – innét Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyenyed.

A kiadók felismerve a fiatal költő népszerűségét, egymással vetélkedve jelentetik meg köteteket. – 1930-ban *Az ember és az árnyéka*, Kassán, Kazinczy kiadó; 1931-ben *Üveglegenda*, Budapesten Athenaeum. – Napkelet. – Athenaeum kiadó: 1933-ban *Legyen világosság*, 1934-ben *Válogatott költemények*. 1935-ben a Kellner nyomda számozott bibliofil kiadásban Hincz Gyula illusztrációival *Legszebb verseit* kínálta karácsonyi ajándékként.

1933-ban jelenik meg első idegen nyelvű kötete, holland fordításban. 1935. márciusában két hét leforgása alatt 11 erdélyi városban lépett fel. Ekkor mondta el minden alkalommal a *Civis Romanus sum* című versét, melyről még lesz szó. E versnek köszönhetően még ebben az évben Párizsban három előadáson mondja el francia hallgatóinak költeményeit magyarul. (Aki ennek hiteles történetét meg akarja ismerni, olvassa el A. Sauvageot, a híres francia-magyar filológus és nyelvész beszámolóját a *Vigilia* 1979. februári számában. Ő volt ugyanis ennek az előadói sorozatnak a szervezője.)

Feltűnő, hogy költészetét az egyházi kiadó, a Szent István sorozatosan úgy cenzúrázta, hogy végül mindig kitért a közreadás elől. Ezért jelentették meg nagy világi kiadók, különösen az Athenaeum: 1937-ben *Fehéren és kéken*, – *Élőket nézek*, Révay kiadó, 1938-ban.

Új perspektívák nyílnak meg előtte, amikor külföldi meghívásokat is kap. A nyugati magyar szórványok nagy apostola, Uhl Antal plébános 1938-ban megszervezte belgiumi, hollandiai körútját. Ezen felbuzdulva a párizsi Magyar Intézet igazgatója, Molnos Lipót meghívta Mécs Lászlót egy párizsi szereplésre. Ennek az útnak nagy visszhangja volt külföldön és itthon egyaránt. Különösen azért, mert a Nyugat köré csoportosult magyar írók

egyik kedvenc költőjének, a szkepticizmusáról híres Paul Valérynek ekkor mutatták be Mécs Lászlót, akivel mély barátságot kötött. A magyar és a francia költő szívélyes kapcsolatának egyik dokumentuma az az előszó, melyet Paul Valéry írt a Párizsban, 1944-ben megjelent második francia-magyar nyelvű Mécs válogatás elé. (De még ez sem volt elegendő ahhoz, hogy az ugyancsak „franciás” Illyés Gyula abba hagyja szenvedélyes kritikáit.)

Álljunk meg egy pillanatra ennél a párizsi epizódnál. Egy most talált késői visszaemlékezésében Mécs László erről ezeket írja barátjának, Könnö Lászlónak Pannonhalmán, 1969. március 26-án: „*Dr. Molnos Lipóttól 1937-ben levelet kaptam. Ő már rendezett Ady-estet, – megalapította a Francia-Magyar Liszt Ferenc Társaságot stb., hogy bebizonyítsa a franciáknak, hogy Magyarországon nemcsak Bugac, Csárda, töltött káposzta, nyereg alatt puhított hús stb. van, de valami más is. «Most téged szeretnélek felléptetni, hogy a magyar nyelv zenéjében gyönyörködjenek. »*”

Majd ezekkel az ironikus szavakkal folytatja, jól odavágva a kellemetlenkedő Illyésnek: „*Minden magyar költő négykézláb ment volna Párisba, ha valaki a Sorbonne-on 700-as teremben közönséget biztosított volna neki... tavaly Illyés Gyula 60. életévét megünnepelték valahol Angliában, és egy 80 férőhelyes teremben „szavalta” verseit... Csak januárban válaszoltam Lipinek; már márciusban szavaltam a Sorbonne-on a Paris-Clubban, a Katolikus Egyetemen, Roubaix-ban, a magyar bányászoknak... Három év múlva már az Egyetemi Város színházában szavaltam, majd Lille-ben, szintén az egyetem rendezésében. Majd Namurben, Hollandiában...*”

És eközben mi várta itthon? Óriási változást hozott az ő életében is az ún. Bécsi döntés, mely részben valóra váltotta a magyarság álmait: az elcsatolt részek, Felvidék, Erdély, Délvidék újra visszatérhetett az anyaországhoz. Már nem kellett útlevelel ahhoz, hogy „hazajöhessen”. Most még több város hívta, és ő minden felkérésnek eleget tett. Fellépéseiről sohasem kért honoráriumot. Sőt jótékonyági esteken is szívesen szavalta verseit. Két kuriózumot is említek. Az egyik: a Zeneakadémián rendezett esten Bartók Bélával lépett fel a Vigilia katolikus folyóirat anyagi támogatása céljából. A másikhoz egy tragikomédia is fűződik. A magyar rádió rendszeresen közvetítette a Hubay Jenő hegedűművész budai palotájában rendezett hangversenyeket (gálaesteket). Erre meghívta Hubay, a házigazda, Mécs Lászlót, mint előadóművészt, aki *A Mindenség balladája*⁶ című versét akarta elszavalni. Előadás előtt a rádió vezérigazgatója Mécshez lépett, és elmondta, hogy ennél a versnél ki fogja kapcsolni a mikrofont. Miért? – kérdezte a költő. „*Mert ez a mondat szerepel benne, hogy titkon dobban anyaméhben a lét.*” – Mire Mécs megdöbbenve csak ennyit mondott: „*De hát az Üdvözlégy Máriában naponta elmondjuk, hogy méhednek gyümölcse...*” – Azt hiszem, mindenki egyetért velem abban, hogy ehhez nem kell kommentárt fűznünk.

Van azonban a Mécs-küldetésnek egy olyan arculata, amelyről fél évszázad távlatából már illenék beszélni. A kérdés Prohászkaival kapcsolatos. Előzményként érdemes felhívni a figyelmet arra a szomorú tényre, hogy Mécsnek nemcsak a Nyugattal gyűlt meg a baja, és nemcsak Babits ájult el, amikor verseiért, küldetésstudatáért egyre népszerűbb lett, hanem saját egyházának vezetői is egyre ferdébb szemmel néztek rá. Hogy miért? Éppen azért a szociális érzékenységnek nevezett magatartásáért, melyre már múltkor is rámutattam.

Bár nincs kezünkben egyetlen egy dokumentum sem, mely igazolná, hogy költészetébe milyen hajszálcsoveken keresztül jutott el a forradalmár Prohászka tanítása, de ne feledjük, hogy azt az ifjúsági folyóiratot, a *Zászlónkat*, amelyben megjelentek első versei, Prohászka géniusza hozta létre. Lehetetlen nem észrevenni, hogy amit a szegények apostola szószéken, újságokban, konferenciákon, Katolikus Nagygyűléseken hirdetett, azt verseiben egyre félreérthetlenebbül megírta, és a pódiumokon elszavalta Mécs László, akit éppen ezért

⁶ *A Mindenség balladája* (Függelék, 31. o.)

forradalmárnak érzett a hierarchia és a vezetése alatt működő Szent István könyvkiadó. Most már világos, hogy a fent felsorolt Mécs-kötetek kiadói között miért nem találunk egyetlen egyházat sem.

E tragikusnak nevezhető megállapításomat egy lektori jelentés még kézzelfoghatóbbá teszi. A neves irodalomtörténész, Alszeghy Zsolt *Hajnali harangszóról* írt jelentése nem győzte eléggé dicsérni a fiatal költő új stílusát, témáinak életszerűségét: „a frissítő varázst, a játékosan buggyanó ritmust, az izzó emberszeretetet, az életörömet, amivel szíven kapott”.

Vajon akkor a Szent István Kiadó lektorának mi volt a kifogása? Ugyanaz, ami miatt Prohászka elítélték, és indexre tették. A Csernoch bíboros vezette hierarchia szemlélete nem tűrte a *Minden magyar vadásson!*⁷ féle versek forradalmi lázadását, mely hadat üzent a Gógnak, a „bánkáni tragédiának”, a kettős Magyarországnak: egyik oldalon a gazdagok, a másikon a három millió nincstelen. Hogy jelenhetett volna meg ebben a közegben a fehér ruhás új Tiborc merész reggeli harangszava, mely valóban megdöbbenhetette az urakat: „*Ha nem akad ma Bánk bán, / kiállok én, szegény regös / a tollamat kirántván, / leszúrom végleg Gertrúdot*”. Mert „*a Magyar Család egy legyen: / minden magyar vadásson!*”

1927-ben meghalt Prohászka püspök a szószéken, de a szociális reform forradalmi hangvételét a fiatal Mécs László felvitte a pódiumra. Mi annak idején erre a harangszóra figyeltünk fel, mely akkor is szólt, amikor ingyen temetett földönfutó szegényeket: *Riport egy ingyentemetésről*.⁸

És találok még egy közös vonást Prohászka és Mécs László eszmevilágában: a szentnek, a jónak keresését, az ember karakterében elrejtett kincseknek felszínre hozását. Amit a szentéletű püspök a szemináriumban, a gyóntatószékben, a szószéken hirdetett egy életen keresztül, és ezzel egy új generációt nevelt, azt Mécs László szintén egy életen keresztül vallotta. Ars poeticáját már első kötetében meghirdette: *Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld*.⁹

A haza sorsa iránti felelősségtudat, a Tinódi Sebestyén sorsát tudatosan vállaló aggódás iróniába csap át, amikor a negyvenes években keserűen tapasztalja, hogy a világégés közepette itthon az úri osztály még mindig ölbe tett kezekkel néz maga elé, és szeme láttára rohan a vesztébe az ország: *Kóborló elődöm*¹⁰, – *Pató Pál: A madár, fiaihoz*¹¹, – *A róka csak játszott*¹². Ezek kéziratban maradtak fent, és csak az 1970 utáni kiadások közölték.

*

Összefoglalva e két estét, nem tagadom, hogy nehéz volt válogatnom e csodálatosan gazdag életmű kincseiből. Legkedvesebb verseimre kevés időm maradt, pedig azokat diákkorom óta még most is gyakran elmondom (és itt csokorba fűzve néhányat közlünk is): *A királyfi három bánata*¹³, – *A gyermek játszani akart*¹⁴, – *A Mindenség balladája*¹⁵, – *Meteor*¹⁶, – *Rohanás a tavaszban*¹⁷.

Célom több volt, mint irodalmi est keretében verseit elemezni. Úgy éreztem, hogy mint pap és magyar ember, kötelességem megvédeni tisztességét, becsületét, Isten és haza iránti

⁷ *Minden magyar vadásson!* (Függelék, 22. o.)

⁸ *Riport egy ingyentemetésről* (Függelék, 23. o.)

⁹ *Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld* (Függelék, 24. o.)

¹⁰ *Kóborló elődöm* (Függelék, 25. o.)

¹¹ *Pató Pál: A madár fiaihoz* (Függelék, 27. o.)

¹² *A róka csak játszott* (Függelék, 28. o.)

¹³ *A királyfi három bánata* (Függelék, 29. o.)

¹⁴ *A gyermek játszani akart* (Függelék, 30. o.)

¹⁵ *A Mindenség balladája* (Függelék, 31. o.)

¹⁶ *Meteor* (Függelék, 32. o.)

¹⁷ *Rohanás a tavaszban* (Függelék, 32. o.)

hűségét az igaztalan, nemtelen támadásoktól. Azon kevesek közé tartozom, akik látták, hallották, és már akkor is tudták, hogy kevés költőt zártak szívükbe úgy a magyarok, mint a hozzájuk jóban, bajban, börtönben, hitben és kísértésben, életben és halálban hűséges sorstársukat, Mécs Lászlót.

Függelék

Vaskó János és kedves családja

Zsellér. Legtöbbször „munkanélküli”.
A munkát ő nem kerüli,
de nincs. Nincs. Nincs. Ki tudja mért.
Vaskó csak vár. Semmit sem ért.

Kivárja a nyarat,
akár a madarak,
s akkor, talán! kepét arat.
Talán!
Ez a terítő asztalán,
s feje alatt a párna,
Így álmodik, ki szebb jövőre vár ma.

A felesége mosni jár,
A lúg, a lúg komisz, sivár:
kimarja mások szennyését,
de a szívből is a Mesét.
Azért ő gyakran gyónni megy,
hogy töltse meg az égi kegy
a csöpp akkumulátort:
szívét,
és villanyozza hősivé,
mint annyi bátort,
és ne legyen süket a lélek-rádió.
A Végtelenből hangot fogni jó!

Van náluk most kilenc gyerek,
de megesküdni nem merek,
ő maga sem biztos tudója:
hozzájuk mindig útban van a gólya.

A gyerekek épsége nagy:
nem fogja hó, nem fogja fagy,
sem vörheny, hogyha tizedel.
Gyomruknak nincs rossz eledel!

Vágyuk nem játék, csinytevés!
Egyetlen álmuk: az evés,
de itt mindég, minden kevés,
ezért ott vannak mindenütt,
hol sejtik a bőség-derút:
cséplésnél ők a pelyvahordók,
szüretkor puttonyoznak, hordót
gurítanak, pincén nyitnak ajtót,
urak vadásznak: ők a hajtók.

Karácsony táján felruház néhányat
Szent Antal, ám oly sok bukfencet hánynak,
s a pálca rájuk oly sokszor porol,
hogy a ruhának nincs sok látszata
rajtuk, s pótlék gyanánt hozzájuk vándorol
urak használt ruházata,
jól megkopottan
és elszabottan,
de nekik ez fagy ellen kell csupán.
Így némelyik
lábán kimustrált úri lakktopán,
másan kígyóbőr félcipőcske kérkedik.

Egyszerre hat jár iskolába,
azaz csak járna, mert hiába
fenyíték, bot, bírói intés,
ez csak borsóval falrahintés,
mert karjuk kenyeret keres:
ki pesztra, ki a kézi-szekeres
zsidónál a szódás fiú.
S mikor minden intés hiú,
s a mulasztottakat
bírónak adják, ott mindég akad
három-négy Vaskó büntetendő:
kemény pénzbírság fizetendő,
„vagy leülendő!”
S apjuk, mert munkanélküli,
az egész telet leüli
börtönben, mert hol tíz napot kapott
az Erzsiért, hol meg tizenhatot
Palkóért, és így lassan-lassan leapad a tél.

Így él nálunk Vaskó, s megél.
Sok Vaskó él a Földön, várják a Nyarat,
Jézustól megígért nagy Nyarat,
midőn Isten jóságából arat
mindenki, mint a madarak!

(1937)

Vád- és védőbeszéd

Én, Mécs, Isten szavának trombitája
s mint költő, élő lelkiismeret:
szétkürtölöm most minden égi tájra,
hogyanak züllött ifjú emberek,
kiből nem lesz se szent, se honfi hős!
S e fiúkért valaki felelős!

A kis királyfit rajongástul égve
nagy mesterek védték a bűn elől,
grófok, bárók s a pápa öszentsége
is érdeklődött hogyléte felől
– s ezekre nem vigyázott lelki csósz!
E fiúkért valaki felelős!

E fiúknak nem volt gyerekszobájuk,
hol mese-forrást rejtnek a zsaluk,
lakásuk volt egy rossz szagú muszáj-lyuk,
hol több család csókolt, pörölt, aludt!
Vagy ólban nőttek s rájuk tört az ősz.
E fiúkért valaki felelős!

Vagy műhelyekben, forgáccsal, csirizzel
kavart habarcs volt álom-malterük.
Az ételükben ember-jóság-ízzel
nem találkoztak, bár az ég derűt
szült, mert Istennel viselős!
E fiúkért valaki felelős!

Pofozta őket mester, gazda, béres
s rugdalta a kikent, kifent segéd:
sokszor volt lelkük s hátuk alja véres,
bőrük tetveknek vacsora s ebéd.
A csontjuk vitriolos s nem velős.
E fiúkért valaki felelős!

Csak ezt hallották mindég: „te gazember”,
s ha többen voltak, akkor: „csőcselék”,
irigy ebek a dús koncokkal szemben
s a háborúban ágyútöltelék!
Üvölni kell, bár közhely, ismerős:
e fiúkért valaki felelős!

Nem tudnak semmit ők a Bibliáról
s hogy van Madách, Faust, lélek-asztagok!
S csak annyit tudnak az Isten fiáról,
hogy elítélt minden gaz gazdagot!
Kinél szurony s arany van: az erős!
E fiúkért valaki felelős!

Rothasztó testi-lelki rossz koszokból
nem hámozta ki senki kincsüket
s zenghet a jóság száz angyal-torokból
fülük az ég szavára már süket.
Szívük gennyes, szemük nézése bős.
E fiúkért valaki felelős!

Ezeknek az lesz majd a messiásuk,
ki forradalmat, pénzt és nőt ígér,
a Mult hulláján tánc lesz, kurjantásuk
világ-lángok között a Holdig ér.
Jön a Halál, a mindent elnyelős:
ítélet lesz s valaki felelős!

Imádság a nagy Lunatikusért

Népek éje. Halk haláltánc-lanton
játszik a Hold, mint sátáni fantom.

Európa történelme kormos
tornyán egy Holdkóros megy a Holdhoz.

Biztos lépte mintha szállna szárnyán:
glóriázza vérpárás szivárvány.

Bizton lép: holdkórost, égő aggyal
megáldottat véd egy külön angyal.

Jaj a nyárspolgári józanoknak,
kik nem lettek részeg megszállottak,

s úgy indulnak a Holdkóros láttán!
Hős ő, hajszálbiztos, mint a Sátán.

Úgy vezet megszállott milliókat,
mint ki szem-nem-látta földi jót ad.

Európa történelme tornyán
zeng a vér, mint víz esőcsatornán.

Imádkozzunk érte emberek:
„Míg a Holdfantomra rámered,

élünk úgy-ahogy! Most ne vezesse
sorsunk más: költő se, bölcs se, szent se,

meg ne szólítsd, Isten, fel talál
ébredni, s jön a világhalál!”

(1942 január)

Bakonyi látomás

Ószbefordult a Bakony,
balladázó vad Bakony,
a Hold nézi fél-vakon,
köd-hályoggal, fél-vakon.

A fák vének. Komolyak.
Százévesek. Komolyak.
Az erdön köd gomolyog.
Opálos köd gomolyog.

Gyalogúton lépdelek.
Vándorbottal lépdelek.
Hullanak a levelek,
emlékek és levelek.

Jobb kézről halk lomb zörög,
s köd mozdul a fák között:
legendába öltözött
barát megy a fák között.

Bal kézről halk lomb zörög,
s köd mozdul a fák között:
népdalokba öltözött
betyár megy a fák között.

Jobbról ködös fák alatt
gyalog megy a köd-alak.
Balról ködös fák alatt
köd-lovon a köd-alak.

Gellért itt volt remete.
Püspök lett a remete,
s meggyilkolta nemzete,
Budán pogány nemzete.

A betyár itt bujdosott,
Sobri Jóska bujdosott,
míg a szél hírt sugdosott,
bitófárról sugdosott.

Jobbról hull a falevél,
piros mint a mártírvér.
Balról hull a falevél,
bíbor mint a betyárvér.

Idenézek, oda is,
balra is, meg jobbra is,
lidérc borzaszt, csoda is,
babona is, csoda is.

Hárman megyünk. Három út.
Három élet. Három út.
Övék biztos. Hova fut
az én utam? Hova jut?

Ki a betyár? Ki a szent?
Magyarhonban ki a szent?
Ha a Mérték tönkrement,
senki, semmi meg nem ment.

Gellért meghalt. Jó neki:
a legenda élteti.
Sobri meghalt. Jó neki:
népdal, mese élteti.

Én élek, de semmi se
éltet engem, semmi se,
se legenda, se mese,
még holt anyám szíve se.

Nem vár otthon, lakoma,
nem vár rokon, jókoma,
vagyok Balsors rokona,
rémballada fantoma.

Élek én még? Álmodom?
Talán mégsem álmodom:
kövön csörren jó botom,
vasalt végű hú botom.

Balladát zsong a Bakony,
vándorrejtvő vad Bakony,
a Hold nézi fél-vakon,
köd-hályoggal, fél-vakon.

(1946)

Minden magyar vadásson!

Egy közéleti úr úgy mondta:
„A paraszt ne vadásson!”

A boldogság úrnak való,
de jó vadászni rája
bálon vagy billikom között,
vagy menni messzi tájra,
míg a pénzes vakáció
tart, sok kiránduláson
vadászni jó – de a paraszt,
a paraszt ne vadásson!

Az egy-gyerek úrnak való:
a szépasszony nevéss,
maradjon karcsú csók-csoda.
A paraszt sorsa: vessen
kenyér-magot és gyereket,
legyen a sorozáson
sok tölgy-kemény hős, katona.
A paraszt ne vadásson!

A szabadság úrnak való,
Paraszt izzadság-gyöngyök
értelme: örök áldozat,
mióta Dózsa Györgyöt
leverték, és Werbőczy úr
a földhöz kurtaláncon
kötözte a parasztokat.
A paraszt ne vadásson!

A bánkbáni tragédia
a levegőben borzong.
Rossz végignézni a szegény
sok torzonborz Tiborcon.
Kálváriás nép! Nem töri
fejét vad lázadáson,
de lázítja a felfogás:
„A paraszt ne vadásson!”

A bánkbáni tragédia
ez: kettős Magyarország.
Egyik részen fény, földi jók,
öröm-napfényű orcák,
másik részen keserv s örök
bús napfogyatkozás van.
Ettől mélyül a szakadék:
„A paraszt ne vadásson!”

A királynénk Gertrúd: a Gög!
Ha nem akad ma Bánk bán,
kiállok én, szegény regös
a tollamat kirántván,
leszúrom végleg Gertrúdot.
A jóság-tálaláson
a Magyar Család egy legyen:
minden magyar vadásson!

(1940)

Riport egy ingyentemetésről

Cigánysor. Dögtér. Téli faluvég.
Földkunyó. Havon emberhulladék.
Bent szalma egy sarokban, semmi más.
Egy üstben fortyog a döghús-gulyás.

A szalmán kis koporsó. Benne holt
kisdéd. Az anyja néha felsikolt.
Az asszony vézna, vén, púpos, kicsiny.
Hogy nyílt ki ebből csók, szerelmi csíny?

Hogy volt ennek tizennégy gyermeke?
S miért van az, hogy a halál-eke
mind beszántotta? Könnyel küszködik
szempárom: ez a tizenötödik!

A férj gyepmester. Gúnyból nevezik
aranybányásznak. Most nem érez itt
sok bánatot, mert kis pálinka-írt
szedett be, míg kiásta kint a sírt.

Pár utcagyermek lézeng és röhög.
Kutyák ugatnak, kemény hó-rögöt
dob rájuk egy kölyök, míg temetünk.
Jókedvem pillangója messzetűnt.

Nem búsul itt a sírnak férgé sem.
A kántor mintha kissé mérgesen
kántálna, s a harang is bosszusan
bong: rozsdá van ma a vén basszuson.

Libasorban, hasig hóban halad
csapatkánk. Itt-ott az eresz alatt
pipás parasztnép tréfát gyárt, kacsint,
a púpos lelkén nem lát bakacsint.

Sok szív elcsúszik a Nyomor jegén!
Kinek fáj most e fájdalmas szegény?
Jézusnak a kereszt három szegén.
Csak Ő búsul most, a púpos, meg én.

Elöl megyek. Elém vág az apa.
Lábán rongy-bakkancs, markában kapa,
rongy-bakanccsal tapos nekem utat!
(Ki méri meg az emberszív-kutat??)

Nem tenné ő se, volna csak nagyúr!)
Majd sírba ugrik a cigány vadúl,
a koporsót elkapja hevesen
s csókot cuppant rá szenvedélyesen.

A csók nyoma megcsillan a napon
s rög hull rá. A nő jajgat: „Főpapom,
a jó Isten mért tette ezt velem?!”
Válasz helyett eltűnök hirtelen.

Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld

Május. Rózsálló reggel. Remény, ígéret, harmat.
A szélbe füttyörészem a hajnalos vigalmat.
Kószálni jött ma kedvem: apostolok lovára
kapok s vaktában érek egy messzi kis tanyára.

A kakas még az ólban pitymallatot rikongat,
az égbe fűrt pacsirta fittyet hány éji gondnak,
dalától messze rebben bimbóról bánat, szender.
A ház előtti kertben a kis padkán egy ember.

Apokaliptikus, vad formája és nézése:
a fél szemére vak és helyén gödör van vésve,
haja nyíratlan, félősz, bozontos, mint szakálla,
bakkancsa és kabátja dróttal van összezárva.

A reggelt ráköszöntöm, mert testvér-mód kíváncsi
vagyok sorsára s kérdem: Mi jót csinálgat, bácsi?
Zord, bömbölő beszéde minden zugot betölt:
„Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!”

Nagy kert. S amerre nézek, száz rózsza rózsza hátán,
ráfutva fára, falra, ribizkén ül, salátán,
vad összevisszaságban, befonva minden ösvény,
s bimbó bomol belőlük özönnel, egy se fősvény.

Közöttük ül, szemezget e félszent, félig örült
s beszélni kezd, lemetszve egy vadhajtást a törül:
„– Az Élet mosolyogva száguldott hajnal-hintón,
harmatja, csókja égett minden új ember-bimbón:

s diplomaták, bitangok öt évig kaszabolták
ágyékok szép vetését... a földet letarolták...
fiam, szemem kilőtték... s mit elrontottak ők:
vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!

Most konferenciáznak a nagy szélhámosok,
hogy csírában megöljék, mi újra él, mozog...
S míg lakomákon dőzsöl, ki milliókat ölt:
vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!”

Testvéri szánalomból a szívem rádoromból:
Bátyám, én lelket oltok az evangéliomból,
midőn kobzom jószágos zenéjű verset költ:
vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!

(1923)

Kóborló elődöm

Rólad gondolkodom hideg őszi estén
kóborló elődöm, Tinódi Sebestyén,
te is keseregtél végvárok elestén,
míg nemzeted vérzett fájdalmak keresztjén.

Akkor is szörnyű volt az idegen éhség,
magyar kenyér kellett, magyar föld és szépség,
telhetetlen zsákú volt török, német népség,
akkor sem segített végvári vitézség.

Nemcsak a föld oszlott a négy égi tájra,
de szétrepedezett a lelkek világa,
de szétszakadozott Krisztus királysága,
keresztény keresztényt ahol fogta, vágta.

Egy kicsiny lehellet fene vihart ellett,
ennek szultán kellett, annak császár kellett,
ördög-fával gyújtott magyar magyar mellett
s idegen: pecsenyét sütött a tűz mellett.

Akkor a végvárok sorra mind elestek.
Te a sok szomorú helyet felkerested,
krónikád a hősről példaképet festett
s máshol feltüzelted az alvót, a restet.

Beálltál krónikás kóbor lantolónak,
urak lakomáján ország-ragasztónak,
amennyi ereje van az igric-szónak:
egységben az erő s erőben a holnap.

Egy legyen a magyar és egy a keresztény,
ezt hirdette lantod, Tinódi Sebestyén,
ím ezt hirdetem most, végvárok elestén,
amíg fajunk vérzik fájdalmak keresztjén.

Te még lovon jártál, lovon jött reátok
a török, a német s minden magyar átok,
– mi már gyorsvonaton – s a pokol kitátott
torkából vonaton jött a magyar átok.

Autón, vonaton széjjelszaladt minden,
ami itt egyesült ezeréves hitben.
Összeszedni mindent ki tudna még itten?
Csúnyán megvert minket a haragvó Isten.

Kálvin Debreczenje s pápás Pannonhalma
farkaszemet néznek, egynek sincs nyugalma,
magyarnak magyaron van csak diadalma
s gyűlöletet őrl a magyarok malma.

Mikről te nem tudtál: új bajok riasztanak,
örökre ellenség a szegény s a gazdag,
mindakét oldalon fegyverek virrasztanak
s rakatlan rothad a híres magyar asztag.

Kóbor lantos lettem, lantomnak szavára
figyelt már Kolozsvár, figyelt Patak vára,
Munkács, Ungvár, Pozsony, Léva, Losonc vára,
a magyar vágyaknak voltam a futára.

Ragasztója lettem minden széthullónak:
amennyi ereje van az igric-szónak,
amennyit kimenthet egy kis élet-csónak,
ha világra szóló árvizek bomolnak.

Az én ragasztékom Krisztus ragasztéka:
szeretetet tömök szörnyű szakadékba,
szeretet lámpását viszem a szurdékba,
szeretet lámpását viszem a kastélyba.

A csiki virágok méze édességes.
Bakonyi, sárosi virág méze édes:
legyen minden lélek magyar mézre éhes,
magyarok, épüljön az új magyar Méhes!

Lehetünk szétvágva harminchét határba
s hordhatjuk a mézet a közös kaptárba,
csak a Méhes álljon ragyogón, kitárva
új határok felett minden égi tájra.

Autón, vonaton széjjelszaladt minden,
megújult lelkekben megújulhat minden,
csak a Méhes álljon fényességes hitben,
szegény magyarokat segítse az Isten!

Pató Pál: A madár, fiaihoz

(Előadás a rádió számára)

Fiaim, csak énekeljetek!
„Miről énekeljünk, Pató Pali bácsi?”
– Hogy lassan tovább érsz,
s hamar megöregszik, ki nagyon kíváncsi.

Fiaim, csak énekeljetek,
hogy kihajolgatni vonatból veszélyes,
hogy nyáron meleg van,
télen hideg, s keskeny az, ami nem széles.

Fiaim, csak énekeljetek,
arról, hogy a Marsban mit esznek estére,
s Óperencián túl
kék-e a tündérek tiszta mágnás-vére.

Fiaim, csak énekeljetek,
hulló falevélről, őszi violáru,
s hogy szép látvány az, ha
a Föld s egy nép szeme álmodásra zárul.

Fiaim, csak énekeljetek
a télről, mely úgy szép, ha a Földön végig
minden erő szunnyad,
s álmát fagy-csendörök jég-szuronnyal védik.

Fiaim, csak énekeljetek
altatóport, másról ne zengjen a dal már,
aludjon az ország, aki alszik, boldog!
Minden tavasz-nyitó fecske: forradalmár!

(1941)

A róka csak játszott

Virágos bokorból lestem a tisztásra:
fácánok fürödtek porba gödröt ásva.

Két kakas párbajba kezdett felugorva,
a játék eldurvult, vérük hullt a porba.

Egy kakas vészjelet adott: „Ott a róka!”
Mind elbújni készült, – de az csupa móka,

csupa vidámság volt, hátán heverészett,
mint ki a tavasznak szépségétől részeg,

karikába perdült, farka körül forgott,
a fácánok lassan megszokták a dolgot.

A róka csak játszik, – gondolták a tyúkok.
De a róka hátán egyre arrébb csúszott,

s mikor elég közel ért ugrásra készen,
elkapott egy fácánt villámgyors merészen.

A róka csak játszott, s véres lett a pázsit.
Így játszik az ördög, míg a pokol ásít.

A királyfi három bánata

Amikor születtem, nem jeleztek nagyot
messiás-mutató különös csillagok,
csak az anyám tudta, hogy királyfi vagyok.

A többiek láttak egy síró porontyot,
de anyám úgy rakta rám a pólyarongyot,
mintha babusgatná a szép napkorongot.

Maga adta nékem édessége teljét,
úgy ajándékozta anyasága tejét,
hogy egyszer a földnek bennem kedve teljék.

Isten tudja honnan, palástot kerített,
aranyos palástot vállamra terített,
fejem fölé égszín mosolygást derített.

Ma is úgy foltozza ingemet, ruhámat,
ma is úgy szolgál ki, főzi vacsorámat,
mint királyi ember királyi urának.

Amerre én jártam, kövek énekeltek,
mert az édesanyám izent a köveknek,
szíve ment előttem előre követnek.

Amíg ő van, vígan élném a világom,
nem hiányzik nekem semmi a világon,
három bánat teszi boldogtalanságom.

Az egyik bánatom: mért nem tudja látni
egymást a sok ember, a sok-sok királyfi,
úgy, ahogy az anyjuk tudja őket látni?

A másik bánatom: hogyha ő majd holtan
fekszik a föld alatt virággá foszoltan,
senki se tudja majd, hogy királyfi voltam.

Hogyha minden csillag csupa gyémánt volna,
minden tavaszi rügy legtisztább gyöngy volna:
kamatnak is kevés, nagyon kevés volna.

Hogyha minden folyó lelkemen átfolyna,
s ezer hála-malom csak zsoltárt mormolna,
az én köszönetem így is kevés volna.

Hogyha a föld minden színmézét átadom,
az ő édességét meg nem hálálhatom,
ez az én bánatom, harmadik bánatom.

(1930)

A gyermek játszani akart

A vonat futott. A kupé-dobozok
szűkek voltak. A gyermek unatkozott.
Tavaszi csermely-életnek szűk volt a part.
A csermely áradt. A gyermek játszani akart.

A gyermek szeme tükröt keresett:
anyjára mosolygott s várt egy keveset,
az anya arca nem tükrözte vissza,
szomorú volt. A tükör nem volt tiszta.

A gyermek szeme tükröt keresett:
a bankárra mosolygott s várt egy keveset,
a bankár arca nem tükrözte vissza,
bőrzét böngészett. A tükör nem volt tiszta.

A gyermek szeme tükröt keresett:
egymást tükrözték a szerelmesek,
a gyermek rájuk mosolygott. Nem tükrözték vissza.
Vágy fátyolozta. A tükör nem volt tiszta.

A gyermek szeme tükröt keresett:
a kalauz orcái veresek,
a gyermek rámosolygott, szürke szolga volt,
nem tükrözhetette vissza. Dolga volt.

A gyermek szeme tükröt keresett:
a gyermek rám mosolygott, s arcát, a kedveset
tükröztem mint kék tó a teli holdat
s ringattam. Valahol angyalok daloltak.

Ó én ráérek. Nincs semmi dolgom itt a Pénzzel.
Nincs semmi dolgom a szerelmi mézzel,
sem a kenyérrel. Ha megharcoltam a bűnnel a harcom:
a tükör tiszta, tiszta gyermek-arcom.

Én tükre vagyok minden mosolyoknak,
én azért élek, hogy visszamosolyogjak
virágra, lepkére, bokorra, rengetegre,
farkasra, bárányra, szivárványra, fergetegre,

fényre, holdra, csillagokra, szegényekre, gazdagokra,
szenvedésre, vidámságra, jó napokra, rossz napokra,
rózsfára, keresztfára, visszamosolyogjak mindenre,
visszamosolyogjak az Istenre.

(1930)

A Mindenség balladája

Éb-red, moc-can a tojásban a sejt:
„Is-ten, Is-ten”, huszonöt napi ritmus.
Tit-kon dob-ban anyaméhben a lét:
„Is-ten, Is-ten”, kilenc havi ritmus.
Ó jaj, ha kihagyna! – De él az Erő, de él az Ütem:
„Is-ten, Is-ten, Is-ten!”

Dobogón zakatol, kacagón-zokogón zakatolgat a szív:
„Is-ten, Is-ten”, jó nyolcvan a pulzusi ritmus.
Ó jaj, ha kihagyna! A vérpatakokba
belefagyna a lét-zene s pirosan párázna magasba
lelkünk, ha kihagyna a ritmus! De él az Erő, de él az Ütem:
„Is-ten, Is-ten, Is-ten!”

Csobogón menetel a patak, a folyó, a folyam:
„Is-ten, Is-ten, Is-ten, Is-ten!”
Ó jaj, ha kihagyna a ritmus! A hegytől a tengeri tájig
belehalna halak sokasága, hajók sora, sajkák,
malmok raja rína! – De él az Erő, de él az Ütem:
„Is-ten, Is-ten, Is-ten, Is-ten!”

Lobogón jön a Nap, megy a Hold, megy a Nap, jön a Hold:
„Is-ten, Is-ten nap-pal, éj-jel” háromszázhatvanöttször!
Ó jaj, ha kihagyna a ritmus! Nem volna szivárvány,
nem volna virág, nem volna világ, csak futna a Föld,
a gigászi koporsó! – De él az Erő, de él az Ütem:
„Is-ten, Is-ten, Is-ten, Is-ten!”

Ragyogón menetelnek a csillagok és naprendszerek egyre:
„Is-ten, Is-ten, fény-év, fény-század, fény-ezred.”
Ó jaj, ha kihagyna a ritmus! De él az Erő, de él az Ütem:
dobog és csobog és lobog és erjed az Idő a Tojásban.
A Tojásnak a héja: az Örökkévalóság,
mely áll a Tenyéren, áll, tartja az Isten.

(1937)

Meteor

Egy ismeretlen, ősi fényű
nagy égitestről elszakadtan,
ki tudja, hol keringtem eddig,
s hogy hány száz fény-évet szaladtam,

amíg elértem itt a légkört,
s a létem láthatóan izzik.
A földnek fény-nyelven beszélek,
pár perc, aztán ízlik, nem ízlik:

kiegve földre hullok én is,
s küldönci pályámat betöltvén
megtorpanok, mint túlvilági
ércekből öntött szobor-öntvény.

Tudósok jönnek vegyszerekkel,
vizsgálják ércét a szobornak,
de csődöt mond nagy kémiájuk,
fejük csóválják és morognak,

ez nem vas, nem réz, bronz, arany sem,
titokból van ez, mint az élet,
ilyet nem olvaszt vasgyár, vulkán:
ily ércet rejt az ősi Lélek.

Egy ismeretlen, ősi fényű
örök Titokról elszakadtan,
küldöncnek jöttem, s eltűnök majd,
ha üzenetem általadtam.

(1933)

Rohanás a tavaszban

Ki tudja mióta? talán ezer éve
fut a Sors autója az Éjbe velem...
Pár perc csupán, hogy a fényre kiérve
látok, s a csodák özönét figyelem:
most ébred a föld, a halálszagú táj,
sietni, sietni, sietni muszáj!

Hurrá, rohanunk, maradoznak az ormok,
maradoznak a völgyek, a várak, a múlt,
látok patakot, hidakat, suta tornyot,
pár perc: s feledés buta fátyola hullt
le mögém... Autóm ragyogón tova száll,
sietni, sietni, sietni muszáj!

Rohanunk, a Tavasz magasul fel az úrben,
dirigál csuda-botja: kifeslik a lomb,
dirigál: s a paraszt a dohos szagú szűrben
kikocog s veteget... Már zöldül a domb...
Dirigál: jön a szél s a vetésbe kuszál,
sietni, sietni, sietni muszáj!

Rohanunk falun át, hol a gyermek a sárban
játszik... Lakodalmások éneke jó.
Kotló a tojásokon ül a kosárban.
– A Tavasz dirigál: s a gyerek, csibe nő,
pár perc: s öregek a pihés, pici szárny:
sietni, sietni, sietni muszáj!

Pár pillanat: és a menyecske örömmel
új életet etet a melle haván.
Fakadoznak a fákon a szirmok özönnel,
jó volna megállni, leszállni talán,
szirmot simogatni... Hiába, ha fáj:
sietni, sietni, sietni muszáj!

Rohanunk, ragadó autóm tovavágtat,
felvillan egy emberi arc s tova vész...
Már hull a szirom... huzogatja a fákat
a gyümölcs... a mezőn a kalász feje kész...
Könyörülj autóm Vezetője, megállj!
– Sietni, sietni, sietni muszáj!

Rohanunk, fejemen felhőzik a gondom,
aratók dalait dudorássza a szél.
Kifutunk a Tavaszból! Túlhan a dombon
ott leskel a Nyár, meg az Ősz, meg a Tél:
te szörnyű sofőr, pár percre megállj!
– Sietni, sietni, sietni muszáj!

Rohanunk pihenéstelenül dübörögve,
öklömmel ütöm a Titok-vezetőt:
míg hátratekint vigyorogva, röhögve
a Halál... nevetése lidérc, temetők
szaga rajta, hadarva susogja a száj:
sietni, sietni, sietni muszáj!